

Vybrané kapitoly z dějin filosofie (antika, středověk, novověk, 20. stol)

Obor: křesťanská výchova

KFK/VKDF, 2007-2008, semestrální přednáška se cvičením, 2+1 hod., zk

ZS: 24.9.-21.12. 2004, 13 týdnů

PhDr. L. Chvátal (tel.: 7404; email: ladislav.chvatal@upol.cz)

Cílem přednášek a cvičení je představit v základních obrysech hlavní proudy a postavy dějin západní filosofie od antiky přes středověk a novověk po filosofii 20. stol.

K členění a obsahu přednášek viz přílohu.

Zkouška v závěru kurzu proběhne písemnou formou a bude zahrnovat látku jak přednášek, tak cvičení. Podmínkou připuštění ke zkoušce je prezence na jednotlivých zasedáních cvičení a aktivní účast podložená domácí přípravou.

Písemný zkuškový test bude mít následující strukturu: (1.) „rozcvička“ (jméno filosofa, k doplnění: století, kdy žil, zařazení do filosofického směru/školy, hlavní body jeho nauky); (2.) čtyři systematické otázky, každá z jednoho období dějin filosofie (antika, středověk, novověk, filosofie 20. stol.). Hodnocení: max. 18b (2+4+4+4+4), min. k úspěšnému složení zk 9b s rozložením 1+2+2+2+2 (18b-16b *výborně*, 15b-13b *velmi dobře*, 12b-9b *dobře*).

Jména k „rozcvičce“ a systematické otázky jsou přiloženy níže.

Základní literatura (stručný výběr):

úvod Anzenbacher, A., *Úvod do filosofie*, Praha 1987 (další vydání 90,91,96,04).

základní literatura kurzu

Ricken, F., *Antická filosofie*, Olomouc 1999.

Heinzmann, R., *Středověká filosofie*, Olomouc 2000.

Scruton, R., *Krátké dějiny novověké filosofie*, Brno 1999.

Kenny, A., *Stručné dějiny západní filosofie*, Praha 2000.

doporučená literatura k rozšíření znalostí

Hussey, E., *Presokratiki*, Praha 1997.

Kirk, G. - Raven, J. - Raven, J., *Předsókratovští filosofové*, Praha 2004.

Graeser, A., *Řecká filosofie klasického období*, Praha, 2000.

Long, A. A., *Hellénistická filosofie*, Praha 2003.

Armstrong, A., *Filosofie pozdní antiky*, Praha 2002.

Libera, A. de, *Středověká filosofie*, Praha 2001.

Röd, W., *Novověká filosofie I*, Praha 2001.

Röd, W., *Novověká filosofie II*, Praha 2002.

Petříček, M., *Úvod do současné filosofie*, Praha 1997.

Janke, W., *Filosofie existence*, Praha 1995.

Hroch, J., *Filosofická hermeneutika v dějinách a současnosti*, Brno 1997.

Horyna, B., *Filosofie posledních let před koncem filosofie*, Praha 1998.

Vybrané kapitoly z dějin filosofie – obsah přednášek (antika, středověk, novověk, 20. stol)

**KFK/VKDF, 2007-2008, obor: křesťanská výchova
PhDr. L. Chvátal**

I. Presokratenci

II. Sofistika a Sókratés

- sofisté Prótagoras, Gorgias a další
- Sókratés (sókratovská otázka, obecné a nauka o idejích, ctnost, vědění a jednání)

III. Platón

- ontologie
- dialektika a epistemologie
- etika, antropologie, politika

IV. Aristotelés

- život, dílo, metoda
- metafyzika (jazyk a ontologie, skutečnost)
- etika
- věda, dialektika, rétorika
- peripatetická škola

V. Hellénistická filosofie

- stoikové - logika, fyzika, etika
- epikurejci - Epikúros, kanonika, fyzika, etika a náboženství
- skeptikové- pyrrhónská a akademické skepse

VI. Novoplatonismus

- Plótinus - doba, nauka a dílo
  - člověk a skutečnost
  - jedno a intelekt
  - od intelektu k látce

VII. Vybrané postavy rané křesťanské filosofie

- Augustinus Aurelius, Boethius, Dionysios Areopagita

VIII. Raněstředověká filosofie

- Anselm z Canterbury (vědecká metoda, pravda jako *rectitudo*, důkazy boží existence)
- Pierre Abaelard (logika jazyka a otázka univerzálií, etika, teologická metoda)

IX. Filosofie 13. stol.

- Albert Veliký
- Tomáš Akvinský
  - život a dílo
  - přirozená teologie, autonomie rozumu
  - pojmy: látka, forma, substance a akcident
  - ontologie: esence a existence

- filosofie mysli, racionální poznání Boha – důkazy boží existence
- Bonaventura z Bagnoreggia (filosofie a teologie, filosofická syntéza)

X. Racionalismus

- René Descartes - život a dílo
  - pochybování a *cogito*
  - Bůh, mysl, tělo, hmotný svět
- Benedikt de Spinoza (geometrická metoda, substance, monismus, duše, poznání, etika)
- Gottfried W. Leibniz (substance a jednotliviny, principy, monadismus)

XI. Empirismus

- Thomas Hobbes (empirismus, politická filosofie)
- John Locke (teorie idejí, primární a sekundární kvality, substance a osoba, pojem příčiny, politická fil.)
- George Berkeley (idealismus, Bůh a duše)
- David Hume (filosofie mysli, kauzalita, subjekt, etika)

XII. Immanuel Kant

- Kantův kopernikánský obrat
- transcendentální estetika
- transcendentální analytika
- transcendentální dialektika
- morální filosofie

XIII. Německý idealismus

- Johann Gottlieb Fichte, Friedrich Wilhelm Joseph Schelling
- Georg Wilhelm Friedrich Hegel (filosofie dějin, dialektická metoda)

XIV. Filosofické směry 20.stol.

- existencialismus: Søren Kirkegaard, Jean-Paul Sartre
- analytická filosofie: Gottlob Frege, Bertrand Russell, Ludwig Wittgenstein
- fenomenologie: Franz Brentano, Edmund Husserl
- Martin Heidegger
- hermeneutika: Hans-Georg Gadamer, Paul Ricoeur
- postmoderna: exkurz do německé postmoderní filosofie – Wolfgang Iser, Peter Sloterdijk
- postmoderna: exkurz do francouzské postmoderní filosofie – M. Foucault, J. Derrida

Vybrané kapitoly z dějin filosofie – jména k „rozcvičce“

(antika, středověk, novověk, 20. stol)

KFK/VKDF, 2007-2008, obor: křesťanská výchova

PhDr. L. Chvátal

Tháles	John Locke
Anaximandros	George Berkeley
Anaximenés	David Hume
Xenofanés	Denis Diderot
Pythágoras	Jean d’Alembert
Hérakleitos	Jean Jacques Rousseau
Parmenidés	Immanuel Kant
Zenón z Eleje	Johann Gottlieb Fichte
Empedoklés	Friedrich Wilhelm Joseph Schelling
Leukippos	Georg Wilhelm Friedrich Hegel
Démokritos	Arthur Schopenhauer
Prótagoras	Friedrich Nietzsche
Sókratés	Sören Kirkegaard
Platón	Jean-Paul Sartre
Aristotelés	Gabriel Marcel
Zenón z Kitia	Karl Jaspers
Chrýsippos ze Sol	Martin Heidegger
Epikúros ze Samu	Edmund Husserl
Plótinus	Gottlob Frege
Porfyrios	Bertrand Russell
Proklos	Ludwig Wittgenstein
Órigenés	Hans-Georg Gadamer
Marius Victorinus	Paul Ricoeur
Augustinus Aurelius	Martin Buber
Boëthius	Emmanuel Lévinas
Dionysios Areopagita	Wolfgang Iser
Jan Scotus Eriugena	Peter Sloterdijk
Avicenna – Ibn Síná	Michael Foucault
Averroes – Ibn Rušd	Jacques Derrida
Anselm z Canterbury	
Pierre Abaelard	
Hugo ze Sv. Viktora	
Albert Veliký	
Tomáš Akvinský	
Bonaventura z Bagnoreggia	
Jan Duns Scotus	
William Ockham	
Mikuláš Kusánský	
Marsilio Ficino	
Niccolo Machiavelli	
René Descartes	
Blaise Pascal	
Benedikt de Spinoza	
Gottfried W. Leibniz	
Thomas Hobbes	

Vybrané kapitoly z dějin filosofie - otázky k písemné zkoušce (antika, středověk, novověk, 20. stol)

KFK/VKDF, 2007-2008, obor: křesťanská výchova

PhDr. L. Chvátal

Okruh 1: antická filosofie

1. Sofisté a Sókratés
2. Platón: nauka o idejích (ontologie)
3. Platón: nauka o poznání a vědě (epistemologie)
4. Platón: nauka o duši a obci
5. Aristotelés: slova a věci (nauka o kategoriích, substance a akcident)
6. Aristotelés: pohyb a změna (možnost a uskutečnění, látka a forma, změna substanciální a akcidentální)
7. Aristotelés: etika (duše a ctnosti, mravní a rozumové ctnosti)
8. Plótínovo univerzum (charakteristika úrovně a vztahů mezi nimi)

Okruh 2: středověká filosofie

9. Augustin (člověk mezi časem a věčností)
10. Boethius (otázka universalí, lidská svoboda a boží předvědění)
11. Anselm z Canterbury (vědecká metoda, důkazy boží existence)
12. Pierre Abaelard (otázka univerzálií, metoda a principy teologie)
13. Tomáš Akvinský (látka a forma, substance a akcident, esence a existence)
14. Tomáš Akvinský (filosofie mysli, racionální poznání Boha – důkazy boží existence)

Okruh 3: novověká filosofie

15. René Descartes (pochybování, *cogito, sum*)
16. René Descartes (Bůh, mysl, tělo, hmotný svět)
17. John Locke a George Berkeley (zkušenost, ideje, kvality)
18. David Hume (impresie a ideje, kritika pojmů substance, duše a kauzality)
19. Immanuel Kant („kopernikánský obrat“, rozlišení soudů)
20. Immanuel Kant (stručně transcendentální estetika, analytika a dialektika)
21. Immanuel Kant (morální filosofie a kategorický imperativ)
22. Georg W. F. Hegel (filosofie dějin, dialektická metoda)

Okruh 4: filosofie 20. století (**obecná charakteristika směru + blíže rozebrat jednoho představitele**)

23. Martin Heidegger
24. Existencialismus
25. Fenomenologie
26. Analytická filosofie
27. Hermeneutika
28. Postmoderní filosofie